

Jari Kinnunen kok ym.

Lakialoite laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään rikoslain (39/1889) 16 luvun 9 §:n muuttamista siten, että enimmäisrangaistus virkavallan anastusrikoksesta korotetaan kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Lisäksi esitetään lisättäväksi sanotun 16 luvun 9 a §:ään uusi säännös törkeästä virkavallan anastuksesta, jonka rangaistusasteikko olisi kahdesta vuodesta neljään vuoteen vankeutta. Lisäksi lakialoitteessa esitetään teknisenä muutoksena nykyisen lähestymiskieltoa koskevan 16 luvun 9 a §:n uudelleennumerointia 9 b §:ksi.

Lakialoitteella pyritään vaikuttamaan ennalta estävästi jatkuvasti yleistyneisiin virkavallan anastusrikoksiin (RL 16:9). Lisäksi aloitteen tarkoitus on osoittaa yhteiskunnan paheksunta ja estää ihmisten luottamuksen rapautuminen oikeusvaltioon ja viranomaisiin.

PERUSTELUT

Vuodesta 2017 lähtien virkavallan anastusrikosten määrä on noussut huolestuttavan nopeasti alle kahdestasadasta yli neljäänsataan vuonna 2022. Virkavallan anastusta eli esiintymistä virkamiehenä — useimmiten poliisina — käytetään lähes yksinomaan apuna petosrikoksissa, joiden uhreiksi valitaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevia ikäihmisiä. Ennakkotiedon mukaan mainittuja rikoksia tehtiin vuonna 2022 yli neljäsataa. Virkavallan anastus ja siihen liittyvät petosrikokset ovat arkipäiväistyneet ja yleistyneet. Useimmiten tekovälineenä on telepäätelaitte. Rikolliset soittavat vanhuksille aina illalla ja yleisemmin viikonloppuisin esiintyen poliiseina. He asettavat uhrin valintatilanteeseen, jossa uhrin täytyy valita, luottaako omaan pankkiinsa ja suomalaisen pankkijärjestelmään vai luottaako poliisiin. Näin rikollinen luo uskottavan tuntuksen ja kiireellisen tilanteen ja saa ikäihmisen hätääntymään ja huolestumaan pankkitilinsä turvallisuudesta sillä seurauksella, että aivan liian usein uhri tulee luottaneeksi poliisina esiintyvään henkilöön ja menettää sen vuoksi jopa kymmeniätuhansia euroja hyvin lyhyessä ajassa tai hänen nimissään otetaan lukuisia pikalainoja hänen pankkitunnuksiaan käyttäen. Usein uhrit ovat haavoittuvassa asemassa iän, ymmärtämättömyyden, toimintaan vaikuttavan haitan taikka sairauden vuoksi. Tällaisten uhrien mieleen ja tahdonmuodostukseen vaikuttaminen onnistuu edelleen liian usein.

On äärimmäisen tärkeää, että yhteiskunta korostaa näiden rikosten moitittavuutta, sillä nykyisellä rangaistuskäytännöllä ja rangaistusmaksimeilla ei ole ollut mitään ennalta estävää vaikutusta

Lakialoite LA 82/2022 vp

mainittuja rikoksia tehtaileville. Samat henkilöt aloittavat viranomaisena esiintymisen ja organisoivat petossarjoja heti lyhyen tuomion suoritettuaan tai jopa vankilassa ollessaan.

Rikoslain 16 luvun 9 §:ssä on virkavallan anastamisen rangaistusasteikoksi määritelty sakosta kuuteen kuukautta vankeutta. Rangaistus ei toimi minkäänlaisena pidäkkeenä rikollisille. Säädettyä rangaistusasteikkoa tulisi muuttaa niin, että virkavallan anastuksesta voitaisiin tuomita kaksi vuotta vankeutta.

Tämän lisäksi tulisi säätää virkavallan anastuksen törkeästä tekemuodosta (16:9 a §). Törkeästä tekemuodosta olisi aina kysymys silloin, kun viranomaisena esiintymällä hankitaan tai pyritään hankkimaan itselle tai toiselle laitonta hyötyä ja teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä tekemuodosta tulisi tuomita kahdesta vuodesta neljään vuoteen vankeutta. Yrityksen tulisi molemmissa tekemuodoissa olla rangaistava.

Tämän lisäksi teknisenä muutoksena nykyinen lähestymiskieltoa koskeva 16 luvun 9 a § tulee uudelleennumeroida 9 b §:ksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 16 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
*muutetaan rikoslain (39/1889) 16 luvun 9 ja 9 a §, sellaisina kuin ne ovat, 9 § laissa 563/1998 ja 9 a § laeissa 902/1998 ja 229/2015, sekä
lisätään 16 lukuun uusi 9 b § seuraavasti:*

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

9 §

Virkavallan anastus

Joka toista erehdyttääkseen

1) ilman lakiin perustuvaa oikeutta ryhtyy toimeen, jonka vain julkista valtaa käyttävä toimivaltainen viranomainen saa tehdä, tai

2) muuten esiintyy virkatehtävässä olevana julkista valtaa käyttävänä virkamiehenä, on tuomittava *virkavallan anastuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lakialoite LA 82/2022 vp

9 a §

Törkeä virkavallan anastus

Jos virkavallan anastuksessa hankitaan itselle tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä ja virkavallan anastus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä virkavallan anastuksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

9 b §

Lähestymiskiellon rikkominen

Jos lähestymiskieltoon tai väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrätty rikkoo lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa yksilöityä kieltoa, hänet on tuomittava *lähestymiskiellon rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Sovellettaessa 1 momenttia lähestymiskieltoon rinnastetaan suojelutoimenpide, joka on ilmoitettu poliisiasiaain tietojärjestelmään yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (227/2015) 4 §:n nojalla. Lähestymiskiellon rikkomisena ei pidetä yhteydenottoja, joihin on lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla asiallinen peruste ja jotka ovat ilmeisen tarpeellisia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2023.

Helsingissä 13.1.2023

Jari Kinnunen kok
Marko Kilpi kok
Kalle Jokinen kok
Arto Pirttilahti kesk
Sheikki Laakso ps
Sebastian Tynkkynen ps
Mari Rantanen ps